

ความเป็นมาของสถานการณ์ปัญหาสายตาเสียดัด
และกระบวนการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งของบ้านคลองจาก-อ่าวตาล

5.1 สถานการณ์ด้านอุปสงค์ อุปทาน และผลกระทบของปัญหาสายตาเสียดัดในบ้านคลองจาก-อ่าวตาล

5.1.1 สถานการณ์ด้านอุปสงค์

เมื่อประมาณ 30-40 ปีมาแล้ว มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทกัญชาในบ้านคลองจาก-อ่าวตาลเนื่องจากชาวบ้านนิยมปลูกกัญชากันทั่วไป แต่จะปลูกเพียงบ้านละ 1-2 ต้นเพื่อไว้ใช้ประกอบอาหารประเภทแกงต่างๆ ส่วนการนำมาเสพนั้นผู้อาวุโสในชุมชนเล่าว่ามีผู้ที่เสพกัญชาจนติดคือ ลุงฉั่ว (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ในเวลาต่อมาลูกชายของลุงฉั่วก็เสพกัญชาด้วย แต่ปัจจุบันสามารถเลิกได้แล้วและได้เข้าร่วมเป็นผู้ประสานพลังแผ่นดินในการแก้ไขปัญหาสายตาเสียดัดของชุมชนด้วย

ส่วนผู้เสพกัญชารายอื่นๆในหมู่บ้านในช่วงเวลานั้นก็มีอยู่บ้าง แต่โดยมากแล้วเป็นการเสพเพื่อความสนุกสนาน เนื่องจากตำรวจไม่ได้เข้มงวดกวดขันอย่างเช่นปัจจุบัน จนกระทั่งเมื่อ 5-6 ปีที่ผ่านมา (ประมาณปี พ.ศ. 2541-2542) ได้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทยาบ้าเข้าในชุมชน โดยจุดเริ่มต้นของการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในกลุ่มของผู้ใช้แรงงานในกิจการประมงประเภทลากหอยและจับปูแสม ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้กำลังและความอดทนในการทำงานสูง การใช้ยาบ้าของคนกลุ่มนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำงานให้ได้มากขึ้นนั่นเอง

5.1.2 สถานการณ์ด้านอุปทาน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชนบ้านคลองจาก-อ่าวตาล พบว่าสถานการณ์ด้านอุปทานของยาเสพติดในพื้นที่หมู่บ้านคือไม่มีสมาชิกในชุมชนที่ตั้งตนเป็นผู้ค้ายาเสพติด แต่จะมีผู้ค้าซึ่งมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงที่มักเข้ามาวนเวียนเข้า-ออกในบ้านคลองจาก-อ่าวตาล เพื่อนำยาบ้ามาขายให้ผู้เสพในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีผู้ค้าอีกกลุ่มหนึ่งที่พยายามขยายฐานการค้ายาบ้าของตนเข้าสู่กลุ่มเยาวชน โดยผู้ค้ารายนี้ได้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงปลาอยู่บริเวณหน้าโรงเรียนมัธยมใกล้กับชุมชน ซึ่ง

เบื้องหลังนั้นต้องการเข้าถึงกลุ่มเด็กเยาวชนเนื่องจากต้องการขยายเสพติดให้ได้มากขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้ผู้นำชุมชนและชาวบ้านยังตั้งข้อสังเกตถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในช่วงเวลานั้นไปในทางเคลือบแคลงสงสัยในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ และมีชาวบ้านบางส่วนที่ค่อนข้างมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดอย่างแน่นอน ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก

5.1.3 ผลกระทบของการแพร่ระบาดของปัญหาเสพติด

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำและชาวบ้านในชุมชนถึงพฤติกรรมของผู้ที่ใช้จ่ายในบ้าน คลองจาก-อ่าวตาลพบว่า กลุ่มคนที่ใช้จ่ายนั้นมีเหตุผลและความจำเป็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ เนื่องจากต้องการทำงานให้ได้มากขึ้นเพื่อจะนำมาสู่การมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งที่ผ่านมาคนกลุ่มนี้มิได้สร้างความเดือดร้อนใดๆให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน อย่างไรก็ตามมีผู้เสพอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มวัยรุ่นซึ่งมักใช้จ่ายเพื่อความสุขสำราญและได้สร้างปัญหาให้ครอบครัวและชุมชนตามมา เช่น การรวมกลุ่มกันเพื่อแข่งรถและการขับซิ่งรถมอเตอร์ไซค์ส่งเสียงดังเวลาค่ำคืน นอกจากนี้ยังก่อปัญหาหลักขโมยอุปกรณ์การประกอบอาชีพของชาวสวนและชาวประมงอีกด้วย อย่างไรก็ตามผลกระทบของปัญหาเสพติดในบ้านคลองจาก-อ่าวตาลนั้นไม่ก่อขุ่นแรงแม่นัก เนื่องจากมีจำนวนผู้ที่เสพยาบ้ารวมทั้งสิ้นเพียง 8 ราย โดยไม่ปรากฏว่ามีผู้ค้าในชุมชน แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดก็อาจมีความรุนแรงมากขึ้นได้เนื่องจากชุมชนมีปัจจัยเสี่ยงต่างๆที่อาจส่งผลให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้ามาในชุมชนได้โดยง่าย โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์และลักษณะพื้นที่ของบ้านคลองจาก-อ่าวตาลเป็นปัจจัยเสี่ยงประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับโอกาสในการเข้าถึงเสพติดและแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน

เนื่องจากบ้านคลองจาก-อ่าวตาลมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนอื่นทั้งทางด้านทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออก ส่วนทางด้านทิศตะวันตกนั้นติดต่อกับทะเลอ่าวไทย การลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาในชุมชนจึงเป็นไปได้โดยง่าย และลักษณะการประกอบอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน และความอดทนในการทำงานค่อนข้างสูง และความคาดหวังต่อรายได้ที่มากขึ้นได้นำมาสู่การเสพยาบ้าของผู้ประกอบอาชีพประมง นอกจากนี้ชุมชนยังมีปัจจัยเสี่ยงอีกประการ คือ มีผู้ค้าที่พยายามจะชักจูงให้เด็กและเยาวชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับเสพติด ส่งผลให้ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนบางส่วนเริ่มเกิดความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหา แต่เนื่องจากขบวนการค้ายาเสพติดนั้นเป็นเรื่องของผลประโยชน์

และเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล และยังมีแนวโน้มว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ความพยายามแก้ไขปัญหาลักษณะการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมจึงยังไม่ได้เกิดขึ้น

จากการประเมินผลกระทบของชุมชนดังกล่าวมาข้างต้นพบว่า ผลกระทบสำคัญที่สมาชิกในชุมชนมิได้คำนึงถึงคือ ปัญหาและผลกระทบทางด้านสุขภาพต่อตัวผู้เสพยาเสพติด ทั้งนี้เพราะการเสพยาเสพติดส่งผลให้สุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสพลีเทียมต้องสูญเสียอนาคตและอิสรภาพหากถูกจับกุมคุมขัง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบในระดับครอบครัว ชุมชนคือความสัมพันธ์ในครอบครัวและโครงสร้างทางสังคมถูกทำลาย ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอในที่สุด ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวภายในชุมชน การสร้างชุมชนเข้มแข็งจึงน่าจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่น่าจะช่วยให้ปัญหาเสพยาเสพติดหมดไป หากสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างแข็งขันบนหลักการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ

5.2 กระบวนการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะปัญหาเสพยาเสพติดและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ก่อนการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านคลองจาก-อ่าวตาลและพื้นที่อื่นๆ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจในแต่ละพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นไปที่การปราบปรามจับกุมคุมขังผู้เสพยาและผู้ค้าเป็นสำคัญ พื้นที่บ้านคลองจาก-อ่าวตาลมีทีมเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบด้านการปราบปรามแก้ไขปัญหายาเสพติดประมาณ 4 นาย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจนายหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“ผมและทีมงานได้พยายามหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไป ก่อนที่ผมจะมาอยู่ที่นั่นผมเคยทำงานด้านการปราบปรามยาเสพติดอยู่ที่จังหวัดใกล้เคียง หากผู้ค้ายาเสพติดขัดขืนหรือต่อสู้ก็จะมีกรยิงต่อสู้กัน บางครั้งผู้ค้าก็ถึงแก่ความตาย เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้บ่อยครั้งผมเกิดความรู้สึกว่า การยิงผู้ค้าทั้งไม่ใช่วิธีการที่ช่วยให้ปัญหายาเสพติดลดน้อยลงหรือหมดไปได้ เพราะยังมีคนอื่นๆ ที่พร้อมจะก้าวเข้ามาในจุดนี้อยู่เสมอ การยิงผู้ค้าทั้งจึงเป็นเพียงการตัดยอดบางส่วน แต่โคนและรากยังอยู่และพร้อมที่จะเติบโต การทำงานอย่างที่ผ่านมาจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหายาได้อย่างตรงจุด จนกระทั่งเมื่อได้ย้ายมารับตำแหน่งที่นี่ ผู้บังคับบัญชายังคงมอบหมายให้ทำงานด้านการปราบปรามยาเสพติด จึงได้พยายามหาแนวทางและวิธีการใหม่มาใช้ในพื้นที่รับผิดชอบ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2541-2542 ได้ใช้วิธีการเข้าหากลุ่มผู้เสพยาเพื่อชักจูงให้

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยตนเองได้นำผู้เสพมาอยู่ที่บ้านและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ให้ทานยานอนหลับโดยหลอกว่าเป็นยาถอนพิษยาบ้า เมื่อผู้เสพกินยานอนหลับก็หลับไม่เกิดอาการอยากยา เมื่ออาการอยากยาน้อยลงก็จะให้เริ่มเขียนบันทึกเป็นลักษณะการเล่าประวัติชีวิตของตนเองตั้งแต่จำความได้ จนกระทั่งเข้าสู่การเสพยาเสพติด เพื่อเป็นการทบทวนตัวเองและจะได้พิจารณาว่าสิ่งที่ตนทำไว้ในอดีตนั้นสิ่งใดเป็นสิ่งที่ผิดพลาดจะได้เลิกเสีย นอกจากนี้ผมจะพาเขาไปพบปะพูดคุยเล่าประสบการณ์ของเขาให้เป็นข้อเตือนใจกับเด็กและเยาวชนตามโรงเรียนต่างๆ ช่วงที่เขามาอยู่กับผมเขาเลิกเสพยาได้ ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการมีคนคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด มีความเข้าใจและยอมรับในตัวเขา จนทำให้เขามีจิตใจที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะหยุดเสพยา แต่ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่เขาไม่ได้รับเมื่อกลับไปอยู่กับครอบครัวและชุมชน ในที่สุดเขาก็กลับไปเสพซ้ำอีก เนื่องจากความกดดันที่ได้รับเมื่อกลับไปอยู่กับครอบครัวและชุมชนนั่นเอง...”

จากคำบอกเล่าของนายตำรวจท่านนี้ สามารถให้ภาพที่ชัดเจนว่ามาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการดำเนินการปราบปรามอย่างที่ผ่านมา นั้นไม่ใช่วิธีการที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปอย่างยั่งยืน ในขณะที่ความรัก ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด การให้อภัย การยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้เสพกลับตัวเป็นคนดีเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เสพสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น แต่ช่วงเวลานั้นการยอมรับและเปิดโอกาสให้กับผู้เสพเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก เพราะไม่มีใครอยากยุ่งเกี่ยวกับคนที่เสพยาเสพติด แม้ผู้เสพจะเลิกพฤติกรรมได้แต่เมื่อเขาไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเขาย่อมกลับไปเสพซ้ำอีก ดังนั้นการปรับเปลี่ยนเพียงรูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เสพหยุดพฤติกรรมได้อย่างถาวร แต่ต้องอาศัยเรื่องของจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย นั่นคือการเปิดใจยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้ที่หลงผิด ซึ่งในประเด็นนี้กำลังใจจากครอบครัว ชุมชนและสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

อย่างไรก็ตามข้อมูลด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงคำบอกเล่าจากเจ้าของเรื่องถึงเรื่องราวและประสบการณ์การทำงานด้านการปราบปรามยาเสพติดของคุณ ซึ่งทั้งหมดเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ 5-6 ปีมาแล้ว ในขณะที่ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรนั้น ยังมีอาจพิสูจน์หรือชี้ชัดได้ว่านายตำรวจกลุ่มนี้มีเหตุผลเบื้องลึกที่ซ่อนอยู่ภายใต้การกระทำอย่างไร การที่ตำรวจสนิทสนมใกล้ชิดกับผู้เสพนั้นเพื่ออะไร แต่เนื่องจากประเด็นต่างๆเหล่านี้มีความอ่อนไหวทางด้านความรู้สึกเกินไปที่จะเจาะลึกจากนายตำรวจผู้นี้ ผู้ศึกษาจึงเลือกสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อหาข้อมูลด้านความเชื่อมั่นต่อเหตุการณ์และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจทีมนี้ที่ได้รับทราบมากับผู้นำชุมชนและชาวบ้านแทน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดต่างแสดงความ

คิดเห็นและความรู้สึกไปในทางเคลือบแคลงสงสัยในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจทีมนี้เป็นอย่างมาก และมีบางส่วนที่กล่าวอย่างมั่นใจว่าทีมตำรวจในพื้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดอย่างแน่นอน โดยเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ชาวบ้านมั่นใจคือ ย้อนกลับไปเมื่อ 3-4 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านได้ทราบข้อมูลว่ามีคำสั่งย้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจทีมนี้ออกนอกพื้นที่ภายในเวลา 24 ชั่วโมง เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกับการค้ายาเสพติด โดยชาวบ้านผู้หนึ่ง (สัมภาษณ์, กันยายน 2547) กล่าวว่า “ตอนนั้นดีใจมากที่พวกนี้ไปได้เสียที... แต่ที่ไหนได้”ไปแค่ไม่กี่เดือนก็กลับมาอีก... แสดงว่าพวกนี้คงเส้นสายคงดี คงรู้จักกับคนใหญ่คนโตจึงได้กลับมาอีก” แม้จะยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าการมีคำสั่งย้ายนายตำรวจทีมนี้มีสาเหตุมาจากการเกี่ยวพันกับยาเสพติดจริงๆ หรือเป็นเพียงการใส่ร้ายป้ายสีหรือกลั่นแกล้งจากกลุ่มผู้ไม่หวังดี แต่ในความรู้สึกของชาวบ้านนั้นมีความชัดเจนว่า ชาวบ้านไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ตำรวจทีมนี้เป็นอย่างมาก

จนกระทั่งเดือนมกราคม พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลจะประกาศสงครามกับยาเสพติด เจ้าหน้าที่ตำรวจนายนี้พร้อมด้วยทีมงานได้เดินทางเข้ามาในหมู่บ้านคลองจาก-อ่าวตาลและหมู่บ้านอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็งตามแนวทาง 9 ขั้นตอนของ ป.ป.ส. ซึ่งทีมวิทยากรชุดนี้ได้แนวคิดการสร้างชุมชนจากการไปศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งที่จังหวัดฉะเชิงเทราเมื่อปลายปีพ.ศ. 2545 เมื่อตำรวจคณะนี้กลับเข้ามาในพื้นที่จึงเกิดความคิดที่จะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาทดลองปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของตน ประกอบกับช่วงเวลานั้นมีการแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดอยู่ทั่วไปในเกือบทุกพื้นที่และเกือบทุกกลุ่มอายุในพื้นที่รับผิดชอบ ตำรวจทีมนี้จึงได้เดินทางเข้าชี้แจงแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งกับกลุ่มแกนนำของหมู่บ้านคลองจาก-อ่าวตาล ประกอบด้วยกำนัน สารวัตรกำนัน สมาชิกอบต. และผู้นำธรรมชาติซึ่งชาวบ้านทั่วไปให้ความเคารพนับถือ

เมื่อกลุ่มผู้นำบ้านคลองจาก-อ่าวตาลได้รับฟังการชี้แจงโครงการชุมชนเข้มแข็งตามแนวทาง 9 ขั้นตอนของป.ป.ส.ก็เกิดความสนใจ จึงได้ตกลงกับทีมวิทยากรกระบวนการที่จะดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งร่วมกัน แม้ว่าในขณะนั้นกลุ่มผู้นำจะไม่ค่อยมั่นใจในความจริงใจของทีมตำรวจเท่าใดนัก เพราะได้รับทราบข้อมูลว่าตำรวจกลุ่มนี้อาจมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่เนื่องจากเห็นว่ากระบวนการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งเน้นให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง คงไม่ก่อให้เกิดปัญหาและความเดือนร้อนแก่สมาชิกในชุมชนในภายหลัง และหากสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นได้จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนทุกคน (กำนัน, สัมภาษณ์)

เมื่อผู้นำหมู่บ้านเห็นด้วยกับโครงการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ทีมวิทยากรและผู้นำชุมชนจึงได้ร่วมกันประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดและผลกระทบของการมีผู้เสพผู้ค้า

ในชุมชนแก่สมาชิกในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็ได้เชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนมาประชุมร่วมกัน เพื่อเปิดโครงการสร้างชุมชนเข้มแข็งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546

เมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายให้ชาวบ้านในชุมชนมาประชุมร่วมกัน ปรากฏว่ามีตัวแทน จากแต่ละครัวเรือนให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมเพื่อเปิดโครงการชุมชนเข้มแข็งและดำเนินการ เลือกผู้นำธรรมชาติเป็นจำนวนถึง 150 คนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 172 ครัวเรือน ซึ่งเป็น จำนวนที่เกิน 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด จึงเป็นไปตามหลักการขั้นพื้นฐานของการจัดตั้ง ชุมชนเข้มแข็งเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ที่ได้กำหนดให้มีสมาชิกจำนวน 3 ใน 4 ของชุมชนเข้าร่วม การดำเนินโครงการ

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อเปิดโครงการในครั้งแรก ได้กล่าวถึง ความรู้สึกที่มีความคล้ายคลึงกันในการมาร่วมประชุมนั้นว่า “การเข้าประชุมในวันนั้นยังไม่ค่อย เข้าใจว่าตำรวจจะเข้ามาทำอะไร แม้แต่ตอนที่ถามคำถามสมมติแล้วให้เราใส่ชื่อของคนที่สามารถไป ฟังฟังหรือขอความช่วยเหลือ โดยกำชับว่าไม่ให้ใส่ชื่อผู้นำทางการ ในขณะนั้นก็ไม่เข้าใจว่าถาม อย่างนั้นทำไม และจะนำผลที่ได้ไปดำเนินการอย่างไร แต่เนื่องจากคำถามเหล่านั้นเป็นเรื่องใกล้ตัว จึงสามารถตอบได้ทุกข้อ” (ชาวบ้านผู้เข้าร่วมประชุมเปิดโครงการ, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2547)

เมื่อชาวบ้านตอบคำถามสมมติจำนวน 10 ข้อลงในแบบคำถามเสร็จสิ้นแล้ว ทีมวิทยากร กระบวนการได้เปิดนับคะแนนโดยได้กำหนดให้ผู้ที่มิคะแนนสูงสุด 7 คนแรกดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง โดยที่ทั้ง 7 คนได้ร่วมกันเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งประธานชุมชน เข้มแข็ง ส่วนคนที่เหลือรับผิดชอบตำแหน่งรองประธาน

จากการสัมภาษณ์นายตำรวจหัวหน้าทีมวิทยากรกระบวนการ(1 ธันวาคม 2547) ผู้เข้า ผลักดันกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งของบ้านคลองจาก-อ่าวตาล ได้แสดงความเห็นต่อการดำเนิน กิจกรรมชุมชนเข้มแข็งของบ้านคลองจาก-อ่าวตาล ดังนี้

“การดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดของบ้าน คลองจาก-อ่าวตาล ในช่วงแรกนั้น ได้ดำเนินการด้วยวิธีการ 9 ขั้นตอนตาม แนวทางของสำนักงานป.ป.ส. อย่างเคร่งครัด โดยการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ทางทีมวิทยากรกระบวนการไม่ได้เร่งรัด แต่จะมีการเว้นจังหวะเวลาเอาไว้เพื่อให้ คณะกรรมการและชาวบ้านที่มาเข้าร่วมกิจกรรมได้กลับไปคิด ทบทวน สถานการณ์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน ซึ่งในขณะนั้นถือได้ว่าการดำเนินการสร้าง ชุมชนเข้มแข็งของบ้านคลองจาก-อ่าวตาลสามารถดำเนินการได้อย่างมี ประสิทธิภาพจนสามารถผ่านขั้นตอนที่ 4 เวทีที่ 1 คือ การเลือกสรรผู้นำธรรมชาติ และคณะกรรมการกำลังประชาสัมพันธ์โครงการ เพื่อที่จะคัดแยกผู้เกี่ยวข้องกับยา

เสพติด แต่เนื่องจากช่วงนั้นเป็นช่วงที่ทางอำเภอ (ศตส.อ.)เข้ามาพร้อมทั้งนำเอา
แนวทาง 6 ขั้นตอนของมหาดไทยมาใช้ ผมและคณะจึงต้องถอนตัวออกมาทันที

การถอนตัวออกจากการกระตุ้นส่งเสริมกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่บ้านคลองจาก-อ่าว
ตาลของทีมวิทยากรกระบวนการเกิดขึ้นประมาณเดือนเมษายน พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภาครัฐ
มีนโยบายการทำสงครามกับยาเสพติดอย่างเข้มข้น และองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย ได้มีคำสั่งให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะปัญหาเสพติดทั้งใน
ระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ พร้อมทั้งมีคำสั่งให้ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะ
ปัญหาเสพติดในระดับอำเภอ เข้าดำเนินการจัดตั้งชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะปัญหาเสพติดด้วย
แนวทาง 6 ขั้นตอนของกระทรวงมหาดไทย

ในพื้นที่บ้านคลองจาก-อ่าวตาล ก็เช่นเดียวกันกับพื้นที่อื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่จากศตส.อ.
ประกอบด้วยนายอำเภอ และปลัดอำเภอซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ลง
พื้นที่หมู่บ้านเพื่อผลักดันกิจกรรมการสร้างชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางของกระทรวงมหาดไทย
แม้ว่าการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยแนวทางป.ป.ส. กับแนวทางของกระทรวงมหาดไทยจะมาจาก
หลักการขั้นพื้นฐานเดียวกันคือ การแก้ไขปัญหาเสพติดโดยกลยุทธ์ชุมชนมีส่วนร่วม แต่ใน
สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนคือ ทีมวิทยากรกระบวนการจากศตส.อ. ต้องการเร่งรัดให้การ
ดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงภายในระยะเวลาเพียง 2-3 เดือนเท่านั้น การผลักดันกิจกรรมในชุมชน
จึงต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่รัฐบาลกำหนด ผลกระทบที่เกิดขึ้น
ต่อกระบวนการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของบ้านคลองจาก-อ่าวตาล และหมู่บ้านอื่นๆที่ได้
เริ่มต้นด้วยกิจกรรมการสร้างชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางของ ป.ป.ส. คือ ความสับสนในแนวทาง
การสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการหรือแม้แต่ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ ซึ่งในบางพื้นที่ได้
นำมาสู่การแตกความสามัคคีของกลุ่มผู้นำทางการและกลุ่มผู้นำธรรมชาติที่มาจาก การเลือกตั้งของ
ชาวบ้านให้แสดงบทบาทนำในกิจกรรมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะผู้นำทางการส่วนใหญ่
มักดำเนินกิจกรรมตามแนวนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ผู้นำทางการและคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งของบ้านคลองจาก-อ่าวตาล
ส่วนใหญ่ไม่ได้รู้สึกว่านโยบายการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างเร่งรัดด้วยแนวทางของ
กระทรวงมหาดไทยนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อกระบวนการทำงานสร้างชุมชนเข้มแข็งที่
ได้ดำเนินการมาแล้วแต่อย่างไร แต่สิ่งที่คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งรู้สึกคือ ความแตกต่างที่สำคัญของ
คณะผู้ผลักดัน ดังนั้นผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งจึงได้มาปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อ
พิจารณาเปรียบเทียบระหว่างคณะผู้ผลักดันกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งทั้ง 2 กลุ่ม ผลสรุปคือผู้นำชุมชน
และคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งบ้านคลองจาก-อ่าวตาลได้ตกลงร่วมกันว่า การดำเนินกิจกรรมการ

สร้างชุมชนเข้มแข็งที่จะดำเนินต่อไปนั้นจะดำเนินการตามแนวทางของกระทรวงมหาดไทยโดยมีเจ้าหน้าที่จากคตส.อ.เข้าสนับสนุนและกระตุ้นส่งเสริมกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน หลายท่านได้แสดงความรู้สึกที่มีต่อคณะผู้ผลักดันกิจกรรมทั้งที่มหาวิทยาลัยตำรวจและที่มหาวิทยาลัยคตส.อ.เมืองตราด ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้

“ตำรวจมี 9 ขั้นตอน แต่ทางอำเภอตัดให้เหลือ 6 ขั้นตอน มีการตัด บางอย่างออกไป อย่างของอำเภอคูแล่งาย ตำรวจเขาเข้ามาให้เราจัดตั้งแต่ไม่ได้มาเข้าร่วมกับเรา บอกว่าจะมาช่วยอยู่เวรยามแต่ปรากฏว่ามาเซ็นชื่อแล้วก็ไป ตำรวจไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควรมักอ้างว่าทางสถานีมีตำรวจไม่เพียงพอ ในขณะที่อำเภอ (คตส.อ.) ไม่ทอดทิ้ง เราก็เลยมาคิดกันว่า 6 ขั้นตอนกับ 9 ขั้นตอนก็คล้ายกัน จึงได้มาปรึกษากันในกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการแล้วตกลงว่าจะใช้แนวทางของอำเภอเป็นหลัก” (สมาชิกอบต., สทนทากลุ่ม, 13 กันยายน 2547)

นอกจากนี้ประธานชุมชนเข้มแข็งและกำนันยังได้กล่าวแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อที่มหาวิทยาลัยการะบวนการตำรวจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์โศกนาฏกรรมโศกนาฏกรรมสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยแนวทางของป.ป.ส มาใช้แนวทางของกระทรวงมหาดไทยในลักษณะที่มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

“แนวทาง 9 ขั้นตอนเป็นของป.ป.ส. ที่มีงบประมาณลงมาให้ตำรวจทำ ตรงนี้ แต่ตอนหลังทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับกระทรวงมหาดไทยมีความขัดแย้งกันในแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะปัญหาอาชญากรรม... การทำชุมชนเข้มแข็งโดยตำรวจนั้น นอกจากตำรวจจะมีพฤติกรรมไม่ดี คือ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเองแล้ว ชาวบ้านทั่วไปมักไม่ถูกกับตำรวจเป็นการส่วนตัว เนื่องมาจากอาจเคยถูกรีดไถหรือถูกจับกุม ในขณะที่อำเภอไม่มีความเกี่ยวข้องในทางที่ไม่ดีกับขบวนการค้ายาเสพติด การทำงานของอำเภอมีลักษณะมุ่งหน้าเข้าหาผู้เสพ ผู้ค้า และเข้าหาประชาชน เมื่อทางคตส.อ.เขามีแนวทางมาแล้วเราก็แค่เดินตามกรอบก็ทำให้เราทำงานได้สะดวกขึ้น อีกอย่างแนวทาง 9 ขั้นตอนของตำรวจทำได้ช้า เพราะมีการประชุมเดือนละครั้ง การประชุมแต่ละครั้งทำได้ 1 ขั้นตอน ดังนั้น 9 ขั้นตอนก็ต้องใช้เวลา 9 เดือน

ในขณะที่ของทางมหาดไทยทำ 6 ขั้นตอนเสร็จภายในเวลา 2 เดือน” (ประชุมชนเข้มแข็ง, สทนทากลุ่ม, 13 กันยายน 2547)

“...ไม่เคยได้ยินว่าเจ้าหน้าที่ปกครองยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ทางตำรวจนั้นมีข่าวไม่ค่อยดีบ่อยๆ” (ก้านัน, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2547)

แม้คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งบ้านคลองจาก-อ่าวตาลจะตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางของกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินกิจกรรมขั้นต่อไป แต่เนื่องจากบ้านคลองจาก-อ่าวตาลได้ทำการเลือกสรรผู้นำธรรมชาติเพื่อดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งไว้แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเลือกคณะกรรมการชุดใหม่

เนื่องจากแนวทางของกระทรวงมหาดไทยนั้นยังคงให้ความสำคัญในบทบาทของผู้นำทางการ ดังนั้นเมื่อเลือกใช้แนวทางของกระทรวงมหาดไทย ก้านัน ผู้ช่วย รวมทั้งสมาชิก อบต. จึงได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งด้วย เนื่องจากการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะปัญหายาเสพติดตามแนวทางของกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดให้แต่ละหมู่บ้านต้องมีคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งหรือคณะผู้ประสานพลังแผ่นดินอย่างน้อย 25 คน ดังนั้นคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งและผู้นำทางการจึงได้เพิ่มจำนวนของคณะทำงานชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “คณะผู้ประสานพลังแผ่นดิน” โดยใช้วิธีเชิญชวนชาวบ้านที่มีความสนใจให้เข้าเป็นอาสาสมัครชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยก้านันได้พยายามพูดคุยชักจูงให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักในปัญหายาเสพติดว่า “ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่แพร่ระบาดไปทั่วสักวันอาจถึงลูกหลานของเรา... ดังนั้นท่านที่มีความพร้อมขอเชิญมาเป็นผู้ประสานพลังแผ่นดินร่วมกัน” ผลการเชิญชวนปรากฏว่ามีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นผู้ประสานพลังแผ่นดินทั้งสิ้นจำนวน 35 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนเบื้องต้นที่ได้กำหนดไว้

เมื่อได้คณะผู้ประสานพลังแผ่นดินตามที่ต้องการแล้ว คณะกรรมการได้แบ่งความรับผิดชอบในการดูแลครัวเรือนเพื่อเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด โดยคณะกรรมการหรือผู้ประสานพลังแผ่นดิน 1 คน มีครัวเรือนในความรับผิดชอบประมาณตั้งแต่ 6-7 ครัวเรือน โดยเกณฑ์การแบ่งความรับผิดชอบนั้น ใช้เกณฑ์ที่ตั้งของบ้านเป็นหลัก โดยให้เหตุผลว่าบ้านใกล้กันดูแลกันง่ายเพราะต้องผ่านไปผ่านมาก็คอยมองๆดู

เมื่อแบ่งเครือข่ายในการดูแลครัวเรือนเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการและผู้ประสานพลังแผ่นดินทั้งหมดได้ร่วมกันค้นหารายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อที่จะคัดแยกครัวเรือนปลอดยาเสพติดออกจากครัวเรือนที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการค้นหาข้อมูลมีดังต่อไปนี้

วิธีการที่ 1 การคัดแยกทางลับโดยคณะกรรมการและผู้ประสานพลังแผ่นดินร่วมกันเขียนชื่อผู้ค้า ผู้เสพ ผู้ส่งส่วยลงในการะดาบแล้วหย่อนลงกล่อง

วิธีการที่ 2 การค้นหาข้อมูลจากกลุ่มวัยรุ่น

วิธีการที่ 3 สมาชิกในชุมชนทุกคนสามารถแจ้งเบาะแสผ่านตู้แดง ซึ่งได้ติดตั้งไว้ที่ศาลาเอนกประสงค์

เมื่อคณะกรรมการได้ข้อมูลรายชื่อผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้ว คณะกรรมการได้นำข้อมูลรายชื่อทั้งหมดมาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องร่วมกัน พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่มีรายชื่อว่ามีพฤติกรรมที่เข้าข่ายผู้เสพหรือไม่ โดยกำนันจะเรียกผู้ที่มีรายชื่อมาพบเพื่อพูดคุยและสอบถามข้อเท็จจริงอีกครั้ง พร้อมทั้งหาข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มเติม ผลการคัดแยกและตรวจสอบข้อมูลพบว่าผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในฐานะผู้เสพ 8 ราย ซึ่งเกือบทั้งหมดยอมรับว่ายังคงเสพยาอยู่ในขณะนั้น โดยยาเสพติดที่ใช้คือ “ยาบ้า” อย่างไรก็ตามมีผู้ที่มีรายชื่อบางส่วนที่ได้ยืนยันว่ามีได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งนานพอสมควรแล้ว แม้รายชื่อบางส่วนจะเป็นผู้ที่เลิกพฤติกรรมแล้วแต่ทั้งหมดก็ได้เข้ารายงานตัวเพื่อเข้ารับการรักษาที่สถานอนามัยตำบล โดยกำนันได้แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์เข้ารับการรักษาของผู้เสพหรือผู้ที่มีรายชื่อทั้งหมดว่า เป็นผลมาจากช่วงเวลานั้นมีการนำเสนอข่าวการฆ่าตัดตอนผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทางสื่อต่างๆเป็นประจำทุกวัน ผู้เสพส่วนใหญ่เกิดความกลัวจึงเข้ารายงานตัวเพื่อรับการรักษาบำบัดโดยดี

จนกระทั่งวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ประธานชุมชนเข้มแข็งบ้านคลองจาก-อ่าวตาล ได้กล่าวในที่ประชุมหมู่บ้านเพื่อขออาสาสมัครเข้าเดินเวรยาม ปรากฏว่ามีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนถึง 142 คน เป็นผลให้สามารถจัดตั้งเวรยามได้ถึงวันละ 15-20 คน การเดินเวรยามเริ่มตั้งแต่เวลา 1 ทุ่มจนถึง 6 โมงเช้า โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆทั้งสิ้น การอยู่เวรยามอาสาสมัครจะมารวมตัวกันที่ศาลาเอนกประสงค์ โดยยานพาหนะและน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินเวรยามได้รับการสนับสนุนจากกำนันและประธานชุมชนเข้มแข็ง และการดำเนินการกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งที่ผ่านมาทั้งหมด ได้มีการจดบันทึกรายงานผลการดำเนินการไว้ทุกขั้นตอนและทุกครั้ง แม้ในการเดินเวรยามจะไม่พบเหตุการณ์หรือบุคคลน่าสงสัยว่าจะมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ก็ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกอุ่นใจและปลอดภัย อีกทั้งยังสามารถพักผ่อนได้เต็มที่โดยปราศจากเสียงรบกวนจากกลุ่มวัยรุ่นที่ชอบขับซิมอเตอร์ไซค์เสียงดัง นอกจากนี้ยังสามารถช่วยเหลือนำผู้ป่วยฉุกเฉินส่งโรงพยาบาล รวมทั้งสามารถห้ามปรามเหตุทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นได้อีกด้วย

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2546 เจ้าหน้าที่ศตส.อ.เมืองตราดได้เข้ามาขอตรวจบันทึกการเดินเวรยาม และบันทึกการประชุมของหมู่บ้าน จนกระทั่งในช่วงปลายเดือนเดียวกันนี้ทาง ศตส.อ ได้ส่งจดหมายมาที่ประธานชุมชนเข้มแข็ง พร้อมทั้งปลัดได้โทรศัพท์มายืนยันอีกครั้งว่า บ้านคลองจาก-อ่าวตาลได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหาเสพติดดีเด่นระดับอำเภอ จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 97 หมู่บ้านจาก 13 ตำบล พร้อมทั้งแจ้งให้ประธานชุมชนเข้มแข็งเป็นตัวแทน

หมู่บ้านในการดูแลรักษาสุขภาพประชาชนต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หลังจากได้รับรางวัลหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งดีเด่นระดับอำเภอแล้ว คณะกรรมการและคณะผู้ประสานพลังแผ่นดินยังคงดำเนินกิจกรรมการเดินเวรยามและจัดการประชุมประจำเดือนอย่างต่อเนื่อง

เดือนเมษายน พ.ศ. 2547 ได้เข้าสู่ช่วงเวลาที่ชาวบ้านจะต้องดูแลบำรุงรักษาผลไม้จำพวกเงาะ ทุเรียนในสวนของตนเอง ส่งผลให้ผู้ที่มีอาชีพทำสวนไม่ค่อยมีเวลาที่จะมาร่วมเดินเวรยามเหมือนเดิม คณะกรรมการทั้งหมดจึงได้ปรึกษารื้อหรือกันร่วร่วมกัน โดยมีความเห็นว่าผู้เสพได้เลิกพฤติกรรมและได้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว อี้อทั้งในการประชุมหมู่บ้านแต่ละครั้ง คณะกรรมการจะกำชับชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมให้ดูแลลูกหลานของตนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและไม่ให้จับกลุ่มมั่วสุ่มกัน ดังนั้นคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งจึงได้ตัดสินใจหยุดกิจกรรมการเดินเวรยามชั่วคราวด้วยเหตุผลและความจำเป็นด้านการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังได้ให้เหตุผลอีกอย่างว่า ทางตำรวจได้มีการจัดตั้งอาสาสมัครตำรวจบ้านหรือ อสตร.ขึ้นมาเพื่อดูแลสถานการณ์ความเคลื่อนไหวในหมู่บ้านและทั้งตำบล จึงเหมือนมีผู้ดูแลรับช่วงดูแลและเฝ้าระวังปัญหาต่างๆต่อ

นอกจากนี้กำนัน ในฐานะผู้นำทางการของตำบลและหัวหน้าศูนย์ประสานพลังแผ่นดินเอาชนะปัญหา ยาเสพติดตำบล ได้ดำเนินการในลักษณะการประสานงานการเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดในระดับตำบล โดยมีการกำหนดการพูดคุยปัญหา ยาเสพติดในการประชุมตำบลทุกวันที 26 ของเดือน โดยเริ่มตั้งแต่วเวลา 1 ทุ่มเป็นต้นไป ที่ศาลาเอนกประสงค์บ้านคลองจาก-อ่าวตาล โดยกำนันจะพยายามสอบถามความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดในหมู่บ้านต่างๆ โดยจะถามย้ำให้ชัดเจนว่าในปัจจุบันยังคงมีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกหรือไม่ ถ้ามีผู้เกี่ยวข้องกับผู้นั้นเป็นใคร หากผู้เข้าร่วมประชุมไม่กล้าเอ่ยชื่อในที่ประชุม เนื่องจากกลัวหรือเกรงใจกันก็จะแนะนำให้ผู้นั้นแจ้งข้อมูลโดยตรงกับอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ศตส.อ. แต่ในระยะหลังที่มีการประกาศเอาชนะปัญหา ยาเสพติดได้แล้ว การประชุมจึงเน้นไปที่ประเด็นปัญหาความเดือดร้อนอื่นๆของสมาชิกในตำบลมากกว่า การหยิบยกประเด็นสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของยาเสพติดมาพูดคุยกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงานชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหา ยาเสพติดของบ้านคลองจาก-อ่าวตาลนั้น สามารถแบ่งเป็นลำดับขั้นตอนและแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆได้เป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 ก่อนนโยบายประกาศสงครามยาเสพติด มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ทีมตำรวจวิทยากรกระบวนการเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อแสดงการณ์โครงการ
2. ทีมวิทยากรกระบวนการและผู้นำชุมชนร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดแก่สมาชิกในชุมชน

3. ผู้นำชุมชนและวิทยากรเชิญชาวบ้านประชุมเพื่อเลือกสรรผู้นำธรรมชาติให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง

ช่วงที่ 2 ระหว่างการนโยบายประกาศสงครามยาเสพติด มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

4. แบ่งเครือข่ายการดูแลพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน
5. คณะกรรมการร่วมกันหาข้อมูลผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผู้เสพเข้าสู่ระบบบังคับบำบัด แจกสติ๊กเกอร์ครัวเรือนปลอดภัยยาเสพติดแก่ครัวเรือนที่ไม่เกี่ยวข้อง
6. จัดกิจกรรมการเดินเวรยามเพื่อเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด

5.3 สถานการณ์ปัญหาและแนวโน้มการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน

(ตั้งแต่ 3 ธ.ค. 46- ธ.ค. 47)

บ้านคลองจาก-อ่าวตาล ได้เริ่มกระบวนการดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมาตั้งแต่ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2546 ด้วยวิธีการ 9 ขั้นตอนของสำนักงาน ป.ป.ส. ก่อนที่รัฐบาลจะมีนโยบายประกาศสงครามยาเสพติดอย่างเข้มข้น ในช่วงแรกคณะกรรมการได้ดำเนินการตามแนวทางของ ป.ป.ส. ด้วยความเคร่งครัด จนกระทั่งสามารถเปิดเวที 1 (ขั้นตอนที่ 4) โดยมีชาวบ้านเป็นจำนวนถึง 150 คนมาร่วมกันคัดเลือกผู้นำธรรมชาติเพื่อเป็นคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง แต่เนื่องจากความไม่ไว้วางใจในพฤติกรรมของคณะตำรวจที่มวิทยากรกระบวนการ ส่งผลให้การดำเนินการจึงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป

เมื่อ ศตส.อ มีนโยบายสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยแนวทางของกระทรวงมหาดไทยเข้ามา คณะกรรมการได้โอนย้ายการทำงานไปอยู่กับ ศตส.อ ทันที ส่วนทีมวิทยากรกระบวนการตำรวจได้ถอนตัวออกจากพื้นที่ในช่วงเวลาเดียวกัน เพราะเกรงกลัวผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ เนื่องจากมีคำสั่งย้ายสารวัตรคนหนึ่งที่เข้ากระตุ่นกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งด้วยแนวทางของป.ป.ส. ออกนอกพื้นที่

ในประเด็นของสถานการณ์ปัจจุบันในพื้นที่ศึกษา จะใช้เส้นแบ่งเวลาตาม Road Map ในช่วงที่ 3 ตั้งแต่ 3 ธันวาคม 2546 ถึง 30 กันยายน 2547 ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นช่วงเวลาของการสร้างความเข้มแข็งของพลังแผ่นดินและชุมชนในการเอาชนะปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน และเนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่าความเข้มแข็งของชุมชนมีลักษณะเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง จึงได้ติดตามสังเกตและเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 เพื่อให้ข้อมูลที่ไ้มีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด ผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่บ้านคลองจาก-อ่าวตาลมีความเคลื่อนไหวในการ

ดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะปัญหาหาเสพติดและการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนในช่วงเวลาดังกล่าว ดังนี้

วันที่ 3 ธันวาคม 2546 ประธานชุมชนเข้มแข็งบ้านคลองจาก-อ่าวตาล เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในฐานะหมู่บ้านเอาชนะปัญหาหาเสพติดดีเด่นระดับอำเภอเมือง ได้เข้าเฝ้าถวายชัยชนะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ 6 มกราคม 2547 คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งและอาสาสมัครเดินเวรยามได้ประชุมร่วมกัน ซึ่งที่ประชุมมีมติให้หยุดการเดินเวรยามชั่วคราวเนื่องจากเห็นว่า ผู้เสพได้หมดไป ผู้ค้าก็ไม่เข้ามาวนเวียนในชุมชนอีก และที่สำคัญคือเป็นช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลไม้อาซวนจึงไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเดินเวรยาม ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนี้ทางตำรวจได้จัดตั้งอาสาสมัครตำรวจขึ้นมา คณะกรรมการรู้สึกว่ามีผู้ดูแลรับช่วงต่อแล้ว

วันที่ 12 ตุลาคม 2547 คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งได้เชิญคณะผู้ประสานพลังแผ่นดินประชุมร่วมกัน เพื่อรื้อฟื้นกิจกรรมการเดินเวรยามขึ้นอีกครั้ง เนื่องจากได้รับทราบข้อมูลการแพร่ระบาดของเสพติดในพื้นที่ใกล้เคียงจากอำเภอ มีผู้ประสานพลังแผ่นดินที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 60 คนจากจำนวนผู้ประสานพลังแผ่นดินทั้งหมด 114 คน สามารถจัดตั้งเวรยามได้วันละ 6-10 คน

วันที่ 18 ตุลาคม 2547 เริ่มกิจกรรมการเดินเวรยามครั้งที่ 2 เป็นวันแรก ตั้งแต่เวลา 1 ทุ่มตรง จนถึง 05.00 น. ของทุกวัน

เดือนธันวาคม 2547 ยังคงมีการเดินเวรยามอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่พบเหตุการณ์ผิดปกติใดๆ ภายในหมู่บ้าน จึงเป็นไปได้ว่าจะหยุดกิจกรรมเดินเวรยามในเดือนมกราคม เมื่อเข้าสู่ฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลไม้อ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกเยาวชนถึงสถานการณ์ในชุมชนหลังจากที่คณะผู้ประสานงานพลังแผ่นดินหยุดกิจกรรมเดินเวรยามพบว่า

“ตอนที่ผู้ประสานงานพลังแผ่นดินเดินเวรยามกันนั้น พวกเด็ก ๆ วัยรุ่น จะไม่ค่อยมาวิ่งวุ่นกัน ไม่ขับรถเสียงดัง ชาวบ้านก็อยู่กันสุขสบาย แต่พอผู้ประสานพลังแผ่นดินหยุดกิจกรรม พวกวัยรุ่นก็ออกมาวิ่งวุ่นกันเหมือนเดิม โดยมากจะมาอยู่แถวตู้โทรศัพท์ วัยรุ่นจากชุมชนอื่น ๆ ก็เข้าออกกันบ่อย ๆ เพราะในหมู่บ้านมีโต๊ะสนุก ซึ่งเจ้าของไม่ได้ควบคุมอายุและเวลาปิด-เปิด วัยรุ่นส่วนใหญ่จึงอยู่ที่โต๊ะสนุกกันจนดึกดื่น” (เยาวชนอายุ 16 ปี, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2547)

รองประธานชุมชนเข้มแข็งและอาสาสมัครตำรวจชุมชนท่านหนึ่ง (สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2547) ได้กล่าวเพิ่มเติม ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นและสถานการณ์ปัญหาเยาวชนเสพติดในช่วงเวลาดังกล่าวดังนี้

“ผมเป็นทั้งคณะกรรมการและตำรวจชุมชน คิดว่ายาเสพติดยังไม่หมดไป และเป็นไปได้ว่าจะกลับมาอีก แม้ตอนนี้หมู่บ้านเราไม่มี แต่พอจะทราบว่าหมู่บ้านใกล้เคียงยังมีการแพร่ระบาดอยู่ เมื่อยังมีคนขายอยู่ก็อาจเป็นไปได้ว่าเด็กในหมู่บ้านอาจจะกลับไปเสพอีก และผมก็เห็นว่าเด็กในหมู่บ้านเราเริ่มเข้า-ออกบ่อย ๆ ทั้งกลางวันและกลางคืน ในความคิดผมสถานการณ์ปัญหาเยาวชนเสพติดยังไม่น่าไว้วางใจ ผมสังเกตเห็นเด็กบางคนดูเหมือนจะเมาอะไรสักอย่าง จะเป็นกาวหรือสารสูดดมชนิดอื่นๆ ก็ไม่ค่อยแน่ใจแต่คงไม่ใช่ยาบ้า เด็กเหล่านี้มักออกไปแข่งรถยามวิกาล มีพรรคพวกเป็นกลุ่มมาจากหลายหมู่บ้านและดูว่าจะหัวก๊ากเหตุด แต่ข้อมูลเหล่านี้ผมเพิ่งได้มาแค่วันสองวัน จึงยังไม่ได้เอาไปพูดกับกำนัน แต่คิดว่าทั้งกำนันและประธานชุมชนเข้มแข็งน่าจะรู้เรื่องแล้ว...”

ส่วนกำนันได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัญหาเยาวชนเสพติดภายในหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมของคณะผู้ประสานพลังแผ่นดินในช่วงเวลานั้นว่า

“ผู้เสพรายใหม่ไม่มีแต่ไม่มั่นใจว่ารายเก่าจะกลับไปเสพอีกหรือไม่ เพราะขณะนี้แม้แต่คนพูดกันว่ามีการแพร่ระบาด มีการขายและเสพยาบ้าอีก แต่ก็ยังไม่ได้ข้อมูลทั้งตัวบุคคลและสถานที่ที่ชัดเจน ในส่วนของผู้เสพรายเก่านั้นพบว่ามียูหนึ่งรายที่เคยเสพกัญชา พอไปบำบัดกลับมาเขาไม่ได้เสพกัญชาอีก แต่พบว่าชอบดื่มเหล้า ตอนที่สูบกัญชาเห็นว่าอารมณ์ดีไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกับใคร แต่พอเลิกสูบกัญชาแล้วมากินเหล้าก็กินมาก เมาก็อบทุกวันจนทะเลาะกับเมียบ่อยๆ ส่วนข้อมูลอื่นที่ได้รับรายงานจากอาสาสมัครเวรยามตั้งแต่ 18 ตุลาคม 2547 จนถึงวันนี้ (1 ธ.ค. 47) ไม่พบสถานการณ์ที่ผิดปกติพวกวัยรุ่นจะเกรงๆ ไม่ออกมาจับกลุ่มกันเวลาค่ำคืน ส่วนที่โต๊ะสนุกหลังจากได้ขอความร่วมมือไปกับเจ้าของ ซึ่งเจ้าของโต๊ะทั้งสองแห่งเป็นคนที่มีตำแหน่งในชุมชน ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี มีการกำหนดเวลาปิดและเปิดที่แน่นอน แต่เด็กบางคนก็ออกไปนอกหมู่บ้าน เราก็ไม่แน่ใจว่าเขาไปทำอะไรบ้าง เราตามไม่ได้ และการเดินเวรยามครั้งที่สองกล่าวได้ว่า ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของคนน้อยลง การตั้งผู้ประสานงานแผ่นดินได้จำนวนมากไม่ค่อยมีผล เพราะไม่ค่อยทำงาน ครั้งแรกที่เรตั้งผู้ประสานพลังแผ่นดินเราแบ่งกันดูแลได้ 1:3 แต่พอมีเยอะมากขึ้น

การทำงานกลับย่อหย่อนลงจริงๆแล้วอยากได้ผู้ประสานพลังแผ่นดินที่มีคุณภาพมากกว่าไม่อยากเน้นปริมาณ... แม้แต่คณะกรรมการ ส่วนตัวคิดว่าบางคนไม่เหมาะสมเพราะไม่เคยเข้ามาช่วยทำงานเลย แต่ที่เขาได้รับเลือกคงเป็นเพราะคำถามสมมุติที่มีการถามเกี่ยวกับการพึ่งพิงกันทางเศรษฐกิจ ความเดือดร้อนเรื่องเงินทอง ชาวบ้านก็ใส่ชื่อคนมีเงินมากเข้ามาก็ทำให้ได้คนมา 7 คนจากนั้นมาขอเพิ่มอีกเป็น 25 คน คิดว่าอย่างน้อยไปก็เพิ่มอีก คราวนี้ก็มากันเป็นร้อยๆแต่ไม่ได้มีสำนึกจริงๆ เป็นลักษณะเพื่อนชวนมา ก็มา ปัจจุบันเหลืออาสาสมัครเวรยามเพียงครั้งเดียวเท่านั้น....และคิดว่าเมื่อถึงเดือนมกราคมการเดินเวรยามคงจะต้องหยุด เพราะชาวบ้านที่ทำสวนจะไม่ค่อยมีเวลา เขาต้องดูแลบำรุงรักษาต้นไม้กัน...” (ก้านัน, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2547)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คณะกรรมการบ้านคลองจาก-อ่าวตาล ได้พยายามสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการจัดกิจกรรมการเดินเวรยามเพื่อเป็นการเฝ้าระวังปัญหา แต่กิจกรรมการเดินเวรยามนี้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เพราะชาวบ้านมีความจำเป็นด้านการประกอบอาชีพ และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เมื่อหมู่บ้านได้รับรางวัลหมู่บ้านเอาชนะปัญหาเสพติดแล้ว สมาชิกชุมชนเข้มแข็งหรือคณะผู้ประสานพลังแผ่นดินจำนวนมากเกิดความรู้สึกว่าการดำเนินงานสำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่ค่อยให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแต่ก่อนดังที่ก้านันได้กล่าวไว้ข้างต้น อย่างไรก็ตามก้านันและประธานชุมชนเข้มแข็งก็ได้วางใจในสถานการณ์ปัญหาของชุมชน ดังนั้นจึงพยายามลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆภายในชุมชน โดยมีการกำหนดเวลาเปิดปิดสถานบันเทิงประเภทโต๊ะสนุกในชุมชน พร้อมทั้งกำหนดอายุของผู้ที่จะเข้าไปใช้บริการ นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ

5.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

จากการสัมภาษณ์จะลึกลงกับผู้นำและคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งบ้านคลองจาก-อ่าวตาล พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการในช่วงแรกนั้น เป็นเรื่องของความไม่ไว้วางใจต่อทีมวิทยากรกระบวนการตำรวจที่เข้าผลักดันกิจกรรม ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมในช่วงแรกจึงเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจ ชาวบ้านไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพราะเกรงว่าจะส่งผลต่อ

